

Til

PEFC Norge

mail@pefc.no

Fra

NOAH – for dyrs rettigheter

Dronningens gate 13

0152 Oslo

register@dyrsrettigheter.no

Dato: 10.06.2022

Innspill til revisjon av norsk PEFC Skogstandard

NOAH vil sette fokus på den stadig voksende kunnskapen om hvordan skogbruk påvirker dyr og naturmangfold. Artsdatabanken rapporterer at halvparten av Norges truede arter finnes i skog. Skogbruk i ulike former er oppført som en negativ faktor for ca. 85% av de truede og nær truede artenes som er knyttet til skog. Hele 1406 av de truede artene er antatt å være negativt påvirket av arealendringer knyttet til skogbruksaktivitet.¹ Det hviler derfor et stort ansvar på skognæringen for å begrense skadevirkningene industrien har på dyr og naturmangfold. NOAH mener to av de viktigste måtene man kan gjøre dette på er å fase ut flatehogst og å ikke gjennomføre hogst i månedene mars til juli.

Hogst i hekke- og yngletiden

NOAH vil her beskrive problematikken rundt hvordan hogst i hekke- og yngletiden utsetter ville dyr for unødig skade og lidelse. Hogst på denne tiden av året vil være i strid med naturmangfoldloven § 15. Vurdering av skaden og lidelsen er "unødig" kommer an på skjønn, men dersom en aktivitets lønnsomhet forutsetter at et stort antall ville dyreunger årlig ofres som følge av aktiviteten, mener NOAH det strider mot skoglovens intensjon. Skogbruksloven legger ansvaret for vurdering av hvorvidt hogst drives i samsvar med "lov og forskrift" hos skogeier, men det er ikke gitt at skogeier som først og fremst er motivert ut ifra økonomiske interesser, vil sikre at hogst også drives i samsvar med naturmangfoldloven og dyrevelferdsloven. NOAH mener at den svært ødeleggende effekten som spesielt flatehogst i yngletiden kan ha for naturmangfoldet og de ville dyrene, taler for at praksisen i grunn er ulovlig - og en endring av praksis, samt eventuell presisering i regelverket er nødvendig. Det er positivt at i den nye standarden er det tatt inn krav om spesielle hensyn til sjeldne revirhevdende fuglearter i hekketiden, men alle arter bør beskyttes, ikke kun de som er truet. Det er også positivt at "sogsdrift i skog av spesiell betydning for fuglelivet søkes unngått". Men det er tydelig at PEFC-standardens foreløpig kun er opptatt av å ivareta en liten brøkdel av dyrelivet i yngletiden, og næringens egne regler er langt fra å sikre at hekkende fugler og fuglereir er beskyttet fra ødeleggelse, for ikke å nevne andre dyrs unger. Det at næringen følger opp PEFC-standard er dermed på ingen

¹ Kålås, J.A., Henriksen, S., Skjelseth, S. og Viken, Å. (red.) 2010. Miljøforhold og påvirkninger for rødlistearter. Artsdatabanken, Trondheim

måte ensbetydende med at hogst skjer i samsvar dyrevelferdsloven og naturmangfoldloven. NOAH mener PEFC-standarden bør strekke seg mye lenger og at hogst i hekke- og yngletiden ikke skal foregå i noen skogtyper.

Informasjon fra Landbruksdirektoratet bekrefter at aktiv hogst opprettholdes i mars, april, mai og juni når dyr og fugl i skogen er på sitt mest sårbare og forsvarsløse i forbindelse med hekketid.² Selv om det er en liten nedgang på forsommeren, vil dette føre til at det som følge av hogst i ynglefredningstiden dør store - men ikke målte - mengder fugleunger og andre dyreunger hvert år.

Ifølge skogbrukslovens § 8 er skogeier forpliktet til å ta hensyn til miljøverdiene og det er her henvist til naturmangfoldloven hvor den sentrale bestemmelsen er § 15 som fastsetter det generelle forvaltningsprinsippet for det biologiske mangfoldet i Norge. Naturmangfoldloven § 15 første ledd andre punkt lyder:

Ved enhver aktivitet skal unødig skade og lidelse på viltlevende dyr og deres reir, bo eller hi unngås.

Videre er det fastsatt i § 4 i skogbruksloven at skogeier skal passe på at alle tiltak i skogen blir gjennomført i samsvar med lov og forskrift. Ifølge § 22 er det straffbart å bryte forpliktelsene i § 8 (som inkluderer begrensninger fastsatt i naturmangfoldloven).

Viltlevende dyr som er omtalt i naturmangfoldloven omfatter alle ville dyr, og ikke bare de arter som er kategorisert som truet. Etter forarbeidene til endringer i naturmangfoldloven Prop. 118 L (2015-2016):

Forbudet mot påføring av unødig skade og lidelse gjelder i dag for alle viltlevende dyr og deres reir, bo eller hi. Det er etter departementets syn lite ønskelig at dette forbudet innsnevres til å bare gjelder truede arter, slik en høringsinstans foreslår. Dette vil innebære en betydelig svekkelse av prinsipper som har ligget fast siden viltloven ble vedtatt i 1981, og vil være uheldig både fra et naturmangfolds- og dyrevelferdssynspunkt.

Selv om skogbruksloven ikke henviser til dyrevelferdsloven, gjør også bestemmelsene i denne loven, særlig § 3 og § 14, seg gjeldende for skognæringen ved alle dens aktiviteter:

§ 3. Generelt om behandling av dyr

Dyr har egenverdi uavhengig av den nytteverdien de måtte ha for mennesker. Dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger.

§ 14. Særskilte forbud

Det er forbudt å:

.....

b) hensette dyr i hjelpeløs tilstand,

.....

² Mail til NOAH fra Per Gjellan, Landbruksdirektoratet, 08.06.2021

Det er videre omtalt i forarbeidene Prop. 118 L (2015-2016):

Når det gjelder innspillet om dyrevelferdsloven, er departementet enig i at denne loven er relevant for dette saksfeltet. Dyrevelferdsloven gjelder for alle dyr, også viltlevende. Den inneholder en rekke spesifiserte bestemmelser om bl.a behandling av dyr, i tillegg til en generell bestemmelse i § 3 om at dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger.

Lagmannsretten kom i kongeørn-saken til at bestemmelsen i naturmangfoldloven § 15 første ledd annet punktum utgjorde et selvstendig straffesanksjonert påbud, og ikke bare en forlengelse eller et supplement til første punktum. Retten viste bl.a til uttalelsen i Ot.prp.nr.52 (2008–2009) s. 384 andre spalte der det heter at «Bestemmelsen kan f.eks. innebære at trær hvor vilt har sitt reir i yngletiden ikke hogges unødvendig [...]».

Også naturmangfoldlovens § 15 første ledd tredje punkt er relevant for denne saken som lyder følgende:

Likeledes skal unødig jaging av viltlevende dyr unngås.

I forarbeidene til endringer i naturmangfoldloven Prop 161 L (2012-2013) er det omtalt følgende om den bestemmelsen:

Vurderingen av om en aktivitet innebærer unødig jaging må vurderes bl.a ut fra dyrevelferdhensyn, vedkommendes behov for å gjennomføre den aktuelle aktiviteten og hvorvidt en mer skånsom fremgangsmåte kan benyttes. Som eksempel kan nevnes trening av hund for jakt- og ettersøksformål. Aktiviteten i seg selv vil ikke generelt rammes av bestemmelsen, men slik aktivitet i viltets yngletid eller andre sårbare perioder, kan innebære unødig jaging. Denne type trening må da gjennomføres på andre tidspunkter i stedet.

Selv om omtalen er gitt i en annen sammenheng, illustrerer det godt at en aktivitet som kan gjennomføres utenfor viltets yngletid, ikke bør igangsettes i yngletiden. Ellers vil man komme i strid med loven.

Oppsummert er det i strid både med naturmangfoldloven og dyrevelferdsloven å drive med hogst i fuglenes hekketid / dyrs yngletid.

NOAH vil bemerke at det å legge til grunn at man kan drive flatehogst i skog i yngletiden på en måte som ikke skader dyr, er urealistisk. Fugler og mindre dyr bygger sine bo og reir på slik måte at de ikke skal oppdages. Ingen «bevaring» vil hindre at disse dyrenes unger tas av dage i forbindelse med flatehogsten. Det er meningsløst å tro at bevaring fra skogselskapene- eller en mer nøytral part - skal kunne hindre massedød av fugler og dyr i slike sammenhenger. Man må legge de biologiske fakta til grunn; det finnes dyreunger i skogen i hekke- og yngletiden.

Sivilombudsmannen i Estland (hvis regler for dette er sammenlignbare med Norges) har uttalt i 2019 at selv om det i første rekke er skogeier som tar vurdering av hvorvidt det finnes hekkende fugler i skogen før iverksetting av hogst, er miljømyndigheter ansvarlige for å ha en oversikt over arealer og skogtyper hvor fugler foretrekker å hekke, samt påvirkning som ulik hogst (flatehogst, selektiv hogst

osv.) kan ha på hekkende fugler.³ En slik kunnskapsbasert tilnærming er en forutsetning for at naturmangfoldloven og dyrevelferdsloven håndheves i realiteten. Sivilombudsmannen var videre klar over at myndighetene ikke kan overlate ansvar for vurdering av konsekvenser for fuglenes hekketid til næringen: "Ved planlegging av hogstarbeid kan den utøvende makt ikke se bort ifra § 55 (61) i LKS og vurdere virkningen av hogst på fuglenes fred og legge alt ansvar på personen som utfører arbeidet.". Myndighetenes generelle oppfordring til næringsdrivende til å ikke gjennomføre hogst i dyrenes yngle- og hekketid var etter Sivilombudsmannen ikke tilstrekkelig for å håndheve forbudet mot "påføring av skade og lidelse for alle ynglende og hekkende ville dyr og deres reir, bo eller hi". Sivilombudet kom til at forvaltningsmyndighetene må på forhånd vurdere og eventuelt forby i enkeltvedtak hogst i skogsområder hvor det forekommer hekkende fugl, alternativt at et forbud mot hogst i bestemte tider innføres i forskrift.

Her viser NOAH igjen til merknad over om at man i skogsområder i hekketiden må legge til grunn at det er hekkende fugl og andre dyreunger.

NOAH vil også vise til en dom av den Europeiske domstolen i EØS avsagt tidligere i år (2021) – C-473/19 Föreningen Skydda Skogen and Others v Länsstyrelsen i Västra Götalands län and Others.⁴ Selv om dommen primært er relevant for EU-land som er bundet av Habitatdirektivet, gir dommen uttrykk for en standard for vern av skog i Europa generelt, herunder skog som har mistet stor del av naturmangfold og habitater til ville dyr nettopp pga. hogst. Domstolen klargjorde at forbudet mot forstyrrelse av hekkende fugler og mot ødeleggelse av deres reir og skade på deres unger omfatter alle arter av ville fugler, og ikke bare de som er kategorisert som truet. Forbudet omfatter også aktiviteter og tiltak som ikke har noen påvirkning på artens bevaringsstatus. Et slikt forbud har enda større betydning i dyrenes yngletid når ville dyr som individer er særlig sårbare, og dette fordi det er enda mer sannsynlig at brudd på forbudet i den sårbare tiden vil påvirke artenes bevaringsstatus negativt.

NOAH mener at norsk regelverk brytes ved hogst i hekke- og yngletiden. Da slik hogst likevel skjer, oppfordrer NOAH til å stadfeste at minimumskravene i naturmangfoldloven i PEFC-standard, samt å fastsette en utfasing av flatehogst i yngletiden fra 15. april til 31. juli.

Flatehogst bør forbys

I juni i år publiserte NINA en undersøkelse om den økologiske tilstanden for skog i Norge i 2020.⁵ Samlet sett fikk den økologiske tilstanden i skogen en score på 0,42, der 0 tilsvarer svært forringet natur, mens 1 er skog som er intakt natur uten vesentlig påvirkning av menneskelig aktivitet. Scoren er klart lavere enn 0,6 - grenseverdien som er fastsatt for god tilstand.

Ifølge rapporten er det særlig seks indikatorer som trekker ned scoren for tilstanden. Det er mengde grov død ved, mengde død ved totalt, mengde løvtrær (rogn-osp-selje), bestandsnivå for rovdyr, arealandel uten tekniske inngrep og areal bestående av biologisk gammel skog. Ulike effekter av skogbruk, diverse utbyggingstiltak og teknisk infrastruktur er de viktigste påvirkningsfaktorene. Forskerne konkluderer med at den økologiske tilstanden for skog de neste tiårene trolig vil forverres

³ Sivilombudsmannen i Estland, uttalelse nr 7-4/190856/1902927, datert 07.06.2019

⁴ <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-473/19>

⁵ Framstad, E., Berglund, H., Jacobsen, R.M., Jakobsson, S., Ohlson, M., Sverdrup-Thygeson, A. & Töpper, J. 2021. Vurdering av økologisk tilstand for skog i Norge i 2020. NINA Rapport 2000. Norsk institutt for naturforskning. Tilgjengelig på nett: <https://brage.nina.no/nina-xmlui/handle/11250/2739886>

ved videreføring av dagens politikk for skog- og utmarksnæringer, klima, transport og arealdisponering.

EU er i gang med å utarbeide en ny skogstrategi som har som mål å gjøre skogbruk i Europa bærekraftig. Skogsdrift er den nest største rapporterte trykkategorien for arter i europeiske land og mange skogavhengige arter påvirkes negativt av skogbruksmetoder som flatehogst.⁶ Det kreves fundamentale endringer i skogsindustrien. Det foreslås i utkastet til strategien at flatehogst må unngås som metode i næringen, og kun brukes dersom det er bevist nødvendig for miljøet eller økosystemet.

I dag er over 90% av hogsten i Norge såkalt flatehogst, der store flater i skogen blir totalt rasert, inkludert skogbunnen.⁷ Det meste (80%) av karbonet som er bundet i skog, er bundet nettopp i jorden. Flatehogst er dermed både skadelig for naturmangfoldet og klimaet. Selv Norskog uttaler at «Hvis det er riktig at flatehogsten fører til store karbonutslipp fra jord, så burde man slutte med flatehogst».⁸ Men næringen bestrider at flatehogst er klimafiendtlig, og NMBU startet nettopp et forskningsprosjekt på området.

Imidlertid vet man allerede at flatehogst er klimafiendtlige, og grep bør tas nå. Studier viser at det å la store døde trær ligge i skogen er bedre karbonlagring enn å hugge dem.⁹ I Oregon har Oregon State University (2018) og Center for Sustainable Economy (2017 og 2019) utført studier som viser at industrielt skogbruk bidrar til store klimagassutslipp.¹⁰ Forskerne foreslår endringer i skogbruket som å gå vekk fra flatehogst av store områder og gå vekk fra monokultur av trær. De påpeker også at utslippene fra skogshogst ofte underestimeres. Ved Lunds Universitet i Sverige fant man på samme måte i 2020 at flatehogst bidrar til alvorlige klimautslipp.¹¹ Et felt med flatehogst slipper ut store mengder CO₂ i minst 6-7 år etter hogst, og karbonutslippene blir ikke «nøytralisert» før etter 30-40 år - en tid man ikke har.¹² Det er med andre ord ikke tvil rundt dette, slik næringen hevder.

I Sverige har skogforskningen også avdekket alvorlige konsekvenser for arts mangfoldet på grunn av flatehogst. Siden 1950-tallet er mengden grunnvegetasjon i skogen - blåbær, tyttebær og lyng - drastisk redusert på grunn av mørkere industri-granskoger (som plantes etter flatehogst). Dette betyr mindre næringsgrunnlag for hjortedyrene, og særlig elger blir skadelidende og går ned i vekt og får mindre kalver. Også en rekke andre dyr som er avhengige av denne vegetasjonen blir skadelidende - humler, visse fugler og bjørner.¹³ Fra før vet man at alle typer hulerugende fugler og insekter som er avhengig av døde trær skades av flatehogst og plantasjeskog. Områder etter flatehogst blir ubeboelige for en rekke arter i svært lang tid fremover, og det biomangfoldet man får isteden på slike arealer er langt fattigere enn i en naturlig skog.¹⁴

NOAH har flere ganger tatt opp problematikken med flatehogst, og ser at praksisen også forsvares med økonomi. Tidligere skogbruker og forfatteren av boka «Nytt skogbruk!», Gjermund Andersen,

⁶ Commission report of 15 October 2020 entitled 'The state of nature in the European Union – Report on the status and trends in 2013 - 2018 of species and habitat types protected by the Birds and Habitats Directives' (COM(2020)0635).

⁷ <https://www.nrk.no/norge/eu-vurderer-forbud-mot-norsk-mate-a-drive-skogbruk-pa-1.15564631>

⁸ <https://www.nrk.no/osloogviken/skal-forske-pa-langtidseffekt-av-flatehogst-1.15639930>

⁹ <https://forestecosyst.springeropen.com/articles/10.1186/s40663-018-0131-5>

¹⁰ <https://www.newscientist.com/article/2215913-logging-study-reveals-huge-hidden-emissions-of-the-forestry-industry/>

¹¹ <https://www.nateko.lu.se/article/clear-cut-forest-areas-emit-greenhouse-gases>

¹² "Vetenskapens värld: Slaget om skogen", SVT, 2021

¹³ Ibid.

¹⁴ Ibid.

mener imidlertid at flatehogsten har gitt stadig dårligere lønnsomhet for skogeierne gjennom de siste seksti årene, og at det er plukkhogst der bare trærne av best kvalitet hogges, som gir bedre økonomi for skogeieren. Denne metoden er nå i stadig større grad i bruk i Tyskland, hvor den kalles Lübeckmodellen.¹⁵ Modellen brukes nå flere steder i verden, og går ut på plukkhogst for å oppnå mest mulig naturlig variasjon i skogen. Det drives også kun hogst på vinteren, og dermed forstyrres ikke livet i skogen i yngletiden.

Konklusjon

Vi mener standarden bør strekke seg lenger for å begrense skadene det industrielle skogbruket påfører dyr og naturmangfold. NOAH anser hogst i hekke- og yngletiden som spesielt problematisk, og oppfordrer til å innføre krav om stans av hogst i yngletiden i PEFC skogstandard. NOAH anser at flatehogst generelt er svært ødeleggende for klima, natur og dyreliv, og oppfordrer til å initiere plan for utfasing av dette.

Med vennlig hilsen

NOAH – for dyrs rettigheter v/

Maria Lien
Veterinær

¹⁵ <https://www.skogsstyrelsen.se/bruka-skog/skog-med-variation/internasjonellt-skogsbruk/>